

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПИСЬМІ (НІМЕЦЬКА МОВА ПІСЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ)

У статті описано модель навчання майбутніх туризмознавців професійно орієнтованого письма німецькою мовою як другою іноземною після англійської та шляхи реалізації моделі на заняттях з дисципліни "Друга іноземна мова за професійним спрямуванням" (німецька мова) за такими параметрами: навчальні модулі, змістовні модулі, етапи навчання, кількість годин, методи та прийоми, вправи. Описано поетапну реалізацію моделі навчального процесу в умовах кредитно-модульної системи навчання.

Ключові слова: майбутні туризмознавці, модель навчання, навчальний модуль, професійно орієнтоване німецькомовне письмо.

Постановка проблеми. Однією з передумов оволодіння професійно орієнтованим письмом німецькою мовою після англійської на належному рівні майбутніми туризмознавцями є створення ефективної моделі формування професійно орієнтованої німецькомовної комунікативної компетентності в продуктивних видах мовленнєвої діяльності, яка має стати авторською інтерпретацією відповідного методу навчання в межах конкретних цілей і умов. Під моделлю такого навчання, слідом за О. Б. Тарнопольським та Н. П. Волковою, ми розуміємо "схематизоване подання усіх педагогічних заходів, що забезпечують ефективність й результативність цього процесу" [2, с. 10].

Проте на сучасному етапі розвитку та становлення новітнього українського суспільства, а разом із ним й модернізованого нелінгвістичного вищого навчального закладу (ВНЗ), існує ще ціла низка нерозв'язаних протиріч. Зокрема, протиріччя між вимогами до рівня сформованості німецькомовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності (ПОКК) майбутніх менеджерів туризму й недосконалою моделлю формування їхньої ПОКК в межах німецької як другої іноземної мови (ІМ); між теоретичними розробками проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх туризмознавців і відсутністю технологій їх реалізації тощо – зумовили актуальність нашої наукової розвідки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Психологічні та лінгвістичні аспекти міжмовних контактів двох ІМ розглядаються в наукових розвідках вітчизняними й зарубіжними дослідниками (В. С. Акоста, М. В. Барішніков, Р. Ю. Барсук, Н. В. Баграмов, І. І. Кітроская, Б. А. Лапідус, Р. Я. Панченко, І. Ю. Родіонова, М. М. Фомін, С. Faerch, В. Hufeisen, G. Kasper, E. Kellerman, S. Gass, G. Neuner, T. Odlin, M. Reinfried, L. Selinker). Створенню різноманітних моделей навчання ІМ також присвячені праці багатьох відомих методистів. Відтак, розроблено моделі навчання професійно спрямованого письма для студентів нелінгвістичних ВНЗ (М. М. Метьюлкіна, Т. М. Корж, Н. В. Зінукова) та модель взаємопов'язаного навчання монологічного мовлення та письма (Б. В. Кукса).

Проте, незважаючи на наявність досліджень, присвячених моделюванню процесу формування компетентності в іншомовному письмі, проблема розробки моделі навчання професійно орієнтованого письма німецькою мовою як другою ІМ майбутніх працівників сфери міжнародного туризму залишається невирішеною.

Метою нашої наукової розвідки є теоретичне обґрунтування моделі формування ПОКК в письмі німецькою мовою після англійської майбутніх працівників сфери міжнародного туризму – студентів 4 курсу галузі знань 24 "Сфера обслуговування" освітнього ступеня "Бакалавр" за спеціальністю 242 "Туризм" та професійним спрямуванням "Туризмознавство".

Виклад основного матеріалу. Розроблена нами модель ґрунтується на принципах циклічності, системності, професійної зорієнтованості та поетапності навчання [1; 8–15]. Принцип циклічності передбачає, що навчальна мовленнєва діяльність проходить за певною тематикою та здійснюється протягом визначеної кількості практичних аудиторних і самостійних позааудиторних занять на дистанційній платформі Moodle. Принцип системності відображено в авторській підсистемі вправ, які спрямовані на оволодіння вміннями й навичками професійно орієнтованого письма німецькою мовою після англійської. Відповідно до принципу професійної зорієнтованості ця модель має сприяти формуванню німецькомовної ПОКК у письмі майбутніх туризмознавців [15, с. 46–50]. Принцип професійної зорієнтованості є у нашому дослідженні провідним. Як і Н. В. Зінукова, ми вважаємо, що для досягнення необхідного рівня готовності до ділового іншомовного спілкування слід організувати таку модель навчання, яка може забезпечити перехід від навчальної діяльності до професійної із відповідною зміною мотивів, потреб, мети, дій, засобів та результатів [3, с. 124]. Слідом за зазначеним вище, надалі ми пропонуємо відповідну модель формування німецькомовної ПОКК в письмі, що максимально імітує типові комунікативні ситуації професійно орієнтованого писемного спілкування

у майбутній професійній діяльності студентів. Під час її розробки ми спиралися на трирівневий механізм оволодіння іншомовною комунікацією: 1) ознайомлення з новим навчальним матеріалом, 2) тренування у спілкуванні, 3) практика у спілкуванні [4, с. 135; 8–10]. Згідно з принципом поетапності навчання, описаний механізм процесу набуття вмінь і навичок професійно орієнтованого німецькомовного письма дає нам підстави виділити три етапи навчання: I – рецептивний етап, ознайомлення з новим навчальним матеріалом з фаху (Pre-Writing); II – репродуктивно-продуктивний етап, тренування у спілкуванні (Writing); III – продуктивний етап, практика письмової комунікації (Post-Writing). Розроблена нами модель формування ПОКК реалізується у контексті кредитно-модульної системи навчання та модульно-рейтингової системи оцінювання. Експериментальна перевірка запропонованої методики здійснювалася на базі Національного університету харчових технологій. Тому, наведені далі часові розрахунки узгоджуються з робочою та варіативною програмами навчальної дисципліни "Друга іноземна мова (німецька)" для студентів напряму підготовки 6.140103 "Туризм" [5–7]. Відповідно до розподілу часу в програмах, навчальне навантаження студента з вивчення зазначеної дисципліни впродовж першого семестру складає 130 годин (68 годин аудиторної роботи, 30 годин позааудиторної роботи на дистанційній платформі, 32 години індивідуальної роботи міксовано з дистанційною платформою). Отже, слідом за зазначеними Програмами, співвідношення аудиторної та позааудиторної роботи складає приблизно 2:1 [5–7]. Моделювання позааудиторної роботи на дистанційній платформі є продовженням аудиторної, як наслідок і втілення всього попереднього вправління [8-11; 13; 15, с. 48-49]. Тому в аудиторії ми виконували зі студентами нову та найскладнішу роботу, а також роботу, спрямовану на оволодіння новими прийомами навчання. Поряд з цим, безпосередньо на аудиторному занятті ми також розробляли й стратегію організації позааудиторної роботи майбутнього туристознавця. Її сутність полягала не тільки в цілеспрямованому й розгорнутому поясненні домашнього завдання, а й у застосуванні окремих форм самостійної роботи на заняттях, в тому числі вправ з використанням технічних засобів, зокрема комп'ютера з доступом до мережі Інтернет. В якості індивідуального творчого завдання ми пропонуємо студентам роботу над мовним портфелем, досьє якого передбачає створення власноруч майбутніми туристичними менеджерами текстів рекламних проспектів та буклетів різних актуальних вітчизняних туристичних об'єктів [12- 14; 15].

Висновки. Розроблена нами модель ґрунтується на принципах циклічності, системності, професійної зорієнтованості та поетапності навчання і реалізується у контексті кредитно-модульної системи навчання та модульно-рейтингової системи оцінювання. Модель розрахована на 1 семестр 4-го року навчання майбутніх туристознавців та включає 2 навчальні модулі відповідно до розроблених Програм з цієї спеціальності. В рамках кожного змістового модуля проходить робота в три етапи: 1 – рецептивний, "Pre-Writing"; 2 – рецептивно-репродуктивний, "Writing"; 3 – продуктивний, "Post-Writing". Індивідуальне завдання передбачає розробку мовного портфеля.

Перспективи подальших наукових розвідок ми вбачаємо в розробці методичних рекомендацій для викладачів ІМ за професійним спрямуванням, чому й будуть присвячені наші наступні публікації.

Використані джерела

1. Бігич О. Б. Кейсова і подкаст технології формування міжкультурної компетентності: колективна монографія / О. Б. Бігич, Д. А. Руснак, В. В. Стрілець, Т. І. Коробейнікова, О. В. Ярошенко, В. Д. Ігнатенко / заг. і наук. ред. О. Б. Бігич. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2017. – 160 с.
2. Волкова Н. П. Моделювання професійної діяльності у викладанні навчальних дисциплін у вишах [Текст]: монографія / Н. П. Волкова, О. Б. Тарнопольський; за заг. та наук. ред. О. Б. Тарнопольського; Дніпропетр. ун-т ім. Альфреда Нобеля. – Д. : [б.в.], 2013. – 226 с.
3. Зінуква Н. В. Навчання студентів-економістів написання англійською мовою довідково-інформаційної документації : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Н. В. Зінуква. – К. : 2004. – 289 с.
4. Москалець О. О. Навчання студентів-філологів письма англійською мовою з використанням комп'ютерних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / О. О. Москалець. – К., 2009. – 22 с.
5. Окопна Я. В. Робоча програма нормативної навчальної дисципліни іноземна мова (за професійним спрямуванням) напрям підготовки 6.140103 "Туризм" / Я. В. Окопна // Робоча програма нормативної навчальної дисципліни іноземна мова (за професійним спрямуванням) напрям підготовки 6.140103 "Туризм", К. : НУХТ, 2013. – 37 с.
6. Окопна Я. В. Робоча Програма "Ділова іноземна мова (за вибором студента)" для студентів за напрямом підготовки 6.140103 "Туризм" / Я. В. Окопна // Робоча Програма "Ділова іноземна мова (за вибором студента)" для студентів за напрямом підготовки 6.140103 "Туризм" К. : НУХТ, 2013. – 37 с.
7. Окопна Я. В. Варіативна Програма "Ділова іноземна мова (за вибором студента)" для студентів за напрямом підготовки 6.140103 "Туризм" / Я. В. Окопна // Варіативна Програма "Ділова іноземна мова (за вибором студента)" для студентів за напрямом підготовки 6.140103 "Туризм". – К. : НУХТ, 2013. – 37 с.
8. Програма з англійської мови для професійного спілкування. Колектив авторів: Г. Є. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок, В. О. Іванішева, Л. Й. Клименко, Т. І. Козимирська, С. І. Кострицька, Т. І. Скрипник, Н. Ю. Тодорова, А. О. Ходцева. – К. : Ленвіт, 2005 – 119 с.
9. Про затвердження Державної програми "Інформаційні та комунікаційні технології в освіті та науці" // Постанова кабінету Міністрів України від 7 грудня 2005 р. № 1153 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1153-2005-%EF>

10. Рамкова програма з німецької мови професійного спілкування для вищих навчальних закладів України / Аззоліні Л. С., Амеліна С. М., Гаманюк В. А., Жданова Н. С. – К. : Ленвіт, 2014. – 136 с.
11. Теорія і практика формування іншомовної професійно орієнтованої компетентності в говорінні у студентів нелінгвістичних спеціальностей / О. Б. Бігич, Л. В. Бондар, М. М. Волошинова, Л. О. Максименко, О. М. Огуй, І. О. Сімкова, Я. В. Окопна // Колективна монографія за заг. і наук. ред. : Бігич О. Б. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2013. – 383 с.
12. Neuner G., Hufeisen B., Kursisa A., Marx N., Koithan U., Erlenwein S. Deutsch im Kontext anderer Sprachen. Tertiärsprachendidaktik: Deutsch nach Englisch (Fernstudieneinheit). Erprobungsfassung. – München : Goethe Institut InterNationes, 2003. – 181 S.
13. Neuner G. Mehrsprachigkeitskonzept und Tertiärsprachendidaktik / G. Neuner // Mehrsprachigkeitskonzept – Tertiärsprachenlehren – Deutsch nach Englisch. – Council of Europe Publishing, 2000. – S. 13–35.
14. Richards J. C. Approaches and Methods in Language Teaching / J. C. Richards, T. S. Rodgers. – 2nd ed. – CUP, 2005. – 279 p. – (Cambridge Language Teaching Library).
15. Окопна Y. The results of experimental research study with the author's course "German after English 4" for future managers in tourism / Y. Окопна // Proceedings of the International Scientific Conference "Topical problems of modern science" (June 16, 2017, Warsaw, Poland). – Vol. 5; Multidisciplinary scientific edition Indexed by: Academia.edu RS Global S. z O.O., Warsaw, Poland, 2017. – 75 p.

Окопная Я. В.

ОСОБЕННОСТИ МОДЕЛИРОВАНИЯ ПРОЦЕССА ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО ОРИЕНТИРОВАННОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ В ПИСЬМЕ (НЕМЕЦКИЙ ЯЗЫК ПОСЛЕ АНГЛИЙСКОГО)

В статье представлена модель обучения будущих туризмоведа профессионально ориентированному письму на немецком языке как втором иностранном после английского, пути её реализации на занятиях по дисциплине "Второй иностранный язык по профессиональному направлению" (немецкий язык) по следующим параметрам: учебные модули, содержательные модули, этапы обучения, количество часов, методы и приемы, упражнения. Описана поэтапная реализация модели учебного процесса в условиях кредитно-модульной системы обучения.

Ключевые слова: будущие туризмоведа, модель обучения, учебный модуль, профессионально ориентированное письмо на немецком языке.

Окопна Y. V.

THE PECULIARITIES IN MODELLING OF FORMATION PROFESSIONALLY ORIENTED COMMUNICATIVE COMPETENCE PROCESS IN WRITING (GERMAN AFTER ENGLISH)

Described here is the model of future touristic managers' training in professionally oriented German writing as a second major after English. As a result of experimental studies, it has been found that the psychological nature of the second major acquisition after the first one can be lit within the professionally oriented foreign language communication aspect, which also determines the rules of communication and laws implemented in the network of interactive activities. This interpretation of the process of mastering the German-oriented professional competence in productive types of speech activity allows us to go beyond the concept of classroom and outside the classroom educational autonomy, including comparison and analysis. The way of realizing the model in virtual classes in "Second foreign language for specific purposes" (German) has been presented with the following parameters: training modules, content modules, number of hours, methods and techniques, and exercises. Therefore, in learning a second major after the first one the following factors should be considered: 1) link between professionally oriented foreign language, non-verbal thinking student, the university, and the environment; 2) availability of future workers in international tourism communication skills in their native language and basic speech and mental activity in the first foreign language; 3) availability of future tourism experts' educational experience in learning professionally oriented foreign language in productive types of speech of the first major that must be considered and used in the learning process, built on a conscious transfer of training skills and non-verbal skills of students; 4) availability of language universals (statement, subject, object, singular / plural, etc.), which creates a special kind of linguistic knowledge that facilitate the assimilation of a second foreign language. Language universals enable contrastive-typological comparison of a native and foreign languages phenomena studied together.

Key words: module content, future touristic managers, learning model, training module, professionally oriented German writing.

Стаття надійшла до редакції 30.07.2017.